



21 سپتمبر 2023

داکتر سید عبدالله کاظم

## نگاهی به تأسیس "انجمن کشفان" (بای سکاوت یا څارندوی) در سال 1310

مقاله محترم جناب محمد معصوم هوتک تحت عنوان "معاون کشفان" - تألیف سپهسالار محمد نادر خان که همین امروز (20 سپتمبر 2023) در این پورتال وزین به نشر رسید، توجه مرا جلب کرد و چون در این باره قبلاً مطالبی در سالنامه کابل سال 1311 شمسی خوانده بودم، خواستم با استفاده از آن مأخذ درباره "انجمن کشفان" معلومات بیشتر خدمت علاقمندان موضوع تقدیم دارم.

محمد نادر خان که در عصر امیر حبیب الله خان سراج الملت به رتبه عالی نظامی "سپهسالار" نایل آمد، ضمن بعضی اقدامات دیگر در فکر ایجاد یک جمعیتی بنام "معاون کشفان" گردید و به کمک مولوی جمال الدین هندی رساله را در 180 صفحه ترتیب و در ماشینخانه کابل بطور سنگی در سال 1335 هجری قمری (1296 شمسی مطابق 1917 میلادی) به چاپ رسانید که بر علاوه یک سلسله معلومات عمومی، در مورد ضرورت تشکیل همچو جمعیت توصیه نمود، چنانچه در ختم این رساله تذکار رفته است: «مگر چون مقصود از تعبیه فوج اجرای حرکات عسکریست و حرکات عسکری بی معاونت کشف نتیجه نمیدهد بلکه دچار خطر میگردد... بنا بر اهمیت فوق العاده که این فن جلیل داشت، برای استفاده برادران عسکری وطن عزیز خود افغانستان... رساله بنام معاون کشف جمع و ترتیب نمودم. در جمع آوری کتاب مذکور از کتب متفرقه عزت مند مولوی جمال الدین هندی سعی زیاد نموده...»

محترم هوتک صاحب می نویسند: «سپهسالار محمد نادر خان چي تر سقاوي اړودور وروسته پاچا سو، په کابل کي ئي د درباري خوانانو له پاره د "انجمن کشفان" په نامه يوه ټولنه په ۱۳۱۰ ش = ۱۹۳۱ ع کي د لندن د سکاوت اسوسیپشن په شان جوړه کړه چي سرپرست ئي شهزاده محمد ظاهر خان (وروسته محمد ظاهر شاه) وو.»

اینک گزارش منتشره در سالنامه کابل 1311 را تحت عنوان "انجمن کشفان" برای مزید معلومات از سالنامه مذکور (صفحه 115) اقتباس میدارم:

«یکی از مؤسسات مهم عرفانی که در این عصر درخشان نادری بروی کار آمده انجمن کشفان افغانستان است که بفرمان مبارک نمبر 2252 ذات همایونی تاسیس شده: مقصد این انجمن این است که اطفال افغانستان را بدون تشخیص قوم و حیثیت امداد کند تا آنها بتوانند افراد صحیح وطن خود شده در عین زمان تابع فرایض خداوندی و شریعت نبوی (صلی الله علیه و سلم) بوده به ملت خود وفادار باشند و مفاد شخصی خود را برای مفاد اجتماعی ایثار کنند - از بدی افکار و افعال سوء اجتناب ورزند.»

روح این مسلک همانست که بچه ها به تعهد شخصی در تحصیل معاش خود اقتدار پیدا کنند و ابداً منحصر بر امداد دیگران نباشند. برای قیام صحت خوب اقسام سپورتهها بکنند: در مملکت خود، ما حس کرده میتوانیم که از کدام پهلو و فکراً و اخلاقاً و من حیث صحت عمومی پست شده میرویم و

د پانو شمیره: له 1 تر 5

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de)

یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

اگر بخواهیم به چه صورت میتوانیم این نقایص را رفع کنیم همان است که اسباب ترقیبات ماضیه اسلام را با طرز زندگانی موجوده تطبیق داده پروگرام [پروگرام] صحیح تعلیم و تربیه اسلامی - اخلاقی - مدنی را حسب ارشادات ذات ملوکانه در لباس کشفی وزارت جلیله معارف به افغانستان معرفی کرده از طلاب مکاتب مرکز (کابل) یکده متعلمین را برضا و رغبت خود جمع آوری نموده به لباس مخصوص کشفی بار اول بتاريخ 23 میزان 1310 در جشن نجات وطن در معرض نمایش گذاشت.

نظریه وزارت معارف اینست که اساس اخلاق صحیح اسلامی - ایثار - حلم و صداقت را از ایام طفولیت به طرز تعلیم مخصوص در قلوب اطفال جای بدهد. در اینجا تذکار میکنیم قبل ازین که یک نفر داخل این مسلک میشود و عده آتی را میدهد:

به شرف اسلامیت و انسانیت خود قسم میخورم:-

- 1 - متابعت فرایض خداوندی - شریعت غرای محمدی - احکام پادشاه و خدمت مملکت را میکنم،
  - 2 - در همه وقت به بنی نوع بشر امداد میکنم،
  - 3 - متابعت اصولنامه کشفی را مینمایم،
  - 4 - اصولنامه کشفی مشتمل بر ده مواد آتی است:
    - 1 - شرف کشف را اعتماد باید کرد (زیرا که کشف همه وقت راست میگوید).
    - 2 - کشف وفا دار پادشاه و مملکت خویش، آمران، والدین، بالادستان خود میباشد.
    - 3 - فریضه کشف است که خودش مفید و بر دیگران امداد برساند.
    - 4 - کشف رفیق همه کس و برادر هر کشف دیگر میباشد بدون لحاظ اینکه مؤخرالذکر چه حیثیت دارد.
    - 5 - کشف حلیم میباشد.
    - 6 - کشف بر حیوانات مهربان میباشد.
    - 7 - کشف احکام مشروع والدین، دلگی مشر و معلم خود را بدون عذر تعویل میکند.
    - 8 - کشف در جمیع مصائب قوی دل و صابر میباشد یعنی مصیبت که به او می آید، به کمال صبر آنرا برداشت میکند.
    - 9 - کشف مقتصد میباشد.
    - 10 - کشف در افکار، کلام و افعال خود پاک میباشد.
- پس اگر بنظر دقیق تعلیم کشفی دیده شود، معلوم میشود که اصولنامه کشفی مبنی بر اساس صحیح اسلامی و اخلاقیست.

راپورت مختصر یک سال کشفی:

اولین دفعه که این انجمن تاسیس شد، تعداد شاملین تعلیم در آنوقت یک صد نفر و بعد از آن در سال 1311 به سه صد نفر رسید. در همین سال شعبه "شیربچه ها" نیز افتتاح گردید ریاست آن از حضور والاحضرت کشف اعلی (صدر اعظم صاحب) به سردار زلمی خان خلف الرشید ع، ج، ا، ا نشان وزیر صاحب حربیه غازی تفویض شد. تعداد آن اکنون سی و شش نفر است. بتاريخ 14 میزان ع، ج، ا، ا نشان والاحضرت وزیر صاحب حربیه غازی به قوماندانی اعلی کشفان افغانستان بموجب فرمان نمبر 3339 مورخ 14 میزان 1311 والاحضرت کشف اعلی مقرر گردیدند.

د پانو شمیره: له 2 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de) یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

درین دوره یک ساله خود کشافان کابل در هر سه جشن های ملی، نجات وطن 1310 - 11 و استقلال 11 در رسم گذشت عسکری شمولیت ورزیدند و در مانوره عسکر 1311 وظایف مواضبت فوری را بکمال جدیدت و فعالیت ابراز نموده مورد تحسین گردیدند. همچنان در جشن استقلال 1311 در صحن چمن حضوری نمایش مواظبت فوری اطفای نار [آتش]، پل سازی، خیمه سازی و غیره را بکمال مهارت انجام داده مورد رضایتمندی و تحسین اعلیحضرت غازی و جمیع ناظرین شدند. نشان [مدال] ابتدائی را تقریباً کل نفری حاصل کرده اند.

تشکیلات موجوده:

سرپرست و الاحضرت شهزاده محمدظاهر خان.

کشاف اعلی ج، ع، ج و الاحضرت محمد هاشم خان (صدراعظم صاحب).

قوماندان اعلی ملی ع، ج، ا، ا نشان و الاحضرت شاه محمود خان وزیر صاحب حرب.

قوماندان بین المللی و کابل ع، ج علی محمد خان وزیر صاحب معارف و کفیل وزارت خارجه.

رئیس شیرچه ها سردار زلمی خان.

سکرتری تشکیلات انجمن محمد یعقوب خان.

بتاریخ اول جنوری 1932 انجمن کشافان رسماً از طرف انجمن بین المللی کشافان لندن شناخته شده در کمیته بین المللی شمولیت ورزیدند. (پایان گزارش سالنامه کابل 1311 در باره انجمن کشافان صفحه 116)



یکمده از پای سکوت (کشافان) کابل

د پانو شمیره: له 3 تر 5

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ [maqalat@afghan-german.de](mailto:maqalat@afghan-german.de) یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرو لو مخکي په خیر و لولئ

## در این ارتباط چند نکته مهم قابل تذکر است:

1 - طوریکه در متن رساله "معاون کشف" تألیف سپهسالار محمد نادرخان آمده است، موصوف درباره اهمیت امور کشفی نوشته است که: «مقصود از تعبیه فوج اجرای حرکات عسکریت و حرکات عسکری بی معاونت کشف نتیجه نمیدهد بلکه دچار خطر میگردد... بنا بر اهمیت فوق العاده که این فن جلیل داشت، برای استفاده برادران عسکری وطن عزیز خود افغانستان... رساله بنام معاون کشف جمع و ترتیب نمودم.» این مقصد با آنچه سالها بعد از رسیدن سپهسالار به سلطنت که انجمن کشفان را تأسیس کرد، از هم تفاوت دارد به این معنی که مقصد در اول نقش کشف در عسکری و در هنگام جنگ و حتی در حالت عادی نیز صرف به مقصد کشفیات در مسایل استراتژیک نظامی بود، اما بعداً طوریکه از محتوای گزارش سالنامه 1311 بر می آید، وظیفه کشفان ضمن آنکه در فعالیتهای اطفای آتش، ساختن پل، خیمه سازی و غیره وانمود شده است، بیشتر از همه کشفیات در امور امنیتی و اطلاع رسانی را نیز احتوا میکرد که از وجود جوانان در اینکار استفاده بعمل می آمد. اما وقتی جوانان از عهده انجام این وظیفه بخوبی بدر شده نتوانستند، وزارت حربیه یک شعبه خاص را بنام "کشف" ایجاد کرد و سالها بعد این ساحه به ریاست کشف در تشکیلات وزارت حربیه و سپس دفاع ملی گنجانیده شد.

2 - برطبق اصولنامه فوق الذکر انجمن کشفان (ماد 2 و 7) هر عضو انجمن کشفان متعهد بود که به پادشاه و مملکت خویش، آمران، والدین، بالادستان خود، وفادار بوده و از اوامر آنها اطاعت کامل نماید. اگرچه در آغاز بر تعداد اعضای این انجمن سریعاً افزوده شد و دولت نیز معاش برای آنها در نظر گرفت، اما بعداً به دلایل مختلف تعداد آنها به سرعت کاهش یافت، چنانچه چند سال بعد این انجمن تقریباً به فراموشی سپرده شد. یکی از دلایل عمده حوادثی بود با بی ثباتی در کشورناشی از کشتارها، زندانی شدن ها و شدت عمل مستبدانه که جزء روش ابنای حکومت گردیده بود و از کشفان جوان توقع میرفت که در امور استخباریه نیز ایفای وظیفه نمایند، علاقمندی جوانان در همکاری با این انجمن روبه تقلیل گذاشت تاحدی که چند سال بعد عملاً از بین رفت.

3 - از تشکیلات انجمن کشفان در سال 1311 واضح میشود که در راس همه امور این انجمن خانواده سلطنتی اعم از شهزاده محمدظاهر، محمدهاشم خان صدراعظم و شاه محمود خان وزیر حربیه، همچنان علی محمدخان وزیر معارف بعداً وزیر خارجه و حتی پسر خورد سال شاه محمود خان در راس "شیربچه ها" قرار داشتند و یگانه نفر غیر خاندانی همانا محمد یعقوب خان بود که به حیث سکرتر انجمن ایفای وظیفه میکرد.

محمد یعقوب خان مشهور به "ماسترسکاو" شخص افغان الاصل بود که مدتها در هند برتانوی زندگی کرد و بعد به افغانستان آمد و سپس با محترمه میرمن پروین - اولین آواز خوان از طبقه اناث کشور که در رادیو کابل آن وقت برنامه اجرا کرد، ازدواج نمود. یعقوب خان پس از مدتی که به حیث سکرتر انجمن کشفان کار کرد، حکومت بر او مظنون شد و او را زندانی ساخت. وقتی در دوره صدارت شاه محمود خان غازی در اوایل سال 1326 ش از زندان رها شد، دوباره به هند رفت و با تشکیل دولت پاکستان در آن کشور اقامت گزید.

محمد یعقوب خان در پاکستان به حیث نطق دری در رادیو کراچی شروع بکار نمود. تیره شدن روابط بین افغانستان و پاکستان بخصوص پس از سال 1947 موجب گردید تا لحن برنامه های

تبلیغاتی از طریق رادیو های آن دو کشور کسب شدت کند. رادیو کابل آنوقت با پخش برنامه پشتونستان و رادیو کراچی با نشر برنامه مشهور "مهرخان" توجه شنوندگان را به خود معطوف کرده بود و مردم هرشب در کشور برنامه مهرخان را با علاقمندی زیاد می شنیدند. مهرخان نام مستعار همان محمد یعقوب خان "ماستر سکوت" بود که مدتی امور سرکتری انجمن جدید التأسيس "کشافان" را در کابل بعهدہ داشت.

"مهرخان" برنامه مخصوص خود را که وجه تبلیغاتی با لحن بسیار شدید علیه خانواده سلطنتی افغانستان و رژیم شاهی داشت، هرشب در وقت معین پخش میکرد که در افغانستان شنوندگان زیاد داشت. "مهرخان" برنامه خود را با این بیت آغاز میکرد:

از جَوْر دَهر دُون، ستم دیره دُون کشم  
یارب چه جرم ماست که جور دو دُون کشم

و برنامه خود را با این بیت ختم میکرد:

دل را بدل رهی است درین گنبد سپهر  
از کینه کینه خیزد و از روی مهر، مهر